

Шляхи подолання бюджетного дефіциту: досвід зарубіжних країн

Семенда О.В., к. е. н., ст. викладач
Уманський національний університет садівництва

Світова економічна криза та дисбаланси на зовнішніх фінансових ринках, які відобразилися на економічному розвитку багатьох країн світу, призвели до порушення бюджетної рівноваги та стрімкого зростання дефіциту. Існування бюджетного дефіциту вимагає постійного його подолання і, в ідеалі, збалансування доходів і витрат бюджету. Конкретні заходи держави в цьому напрямі можуть бути різними, але в результаті зводяться до створення можливостей зростання доходів та скорочення видатків бюджету. Так, за оцінками МВФ, у 2013 році бюджетний дефіцит становив на рівні 9,5 відсотка валового внутрішнього продукту в Японії, 5,8 відсотка - у США, 3,4 відсотка - в Європейському Союзі, у тому числі 7,6 відсотка - в Ірландії, 7,0 відсотка - у Словенії, 4,1 відсотка - в Греції, 4,0 відсотка - у Франції.

Для забезпечення досягнення рівнів дефіцитів у запланованих межах більшість країн вимушена проводити жорстку бюджетну політику щодо скорочення видатків бюджету, у тому числі і соціальних, а також підвищення податкового навантаження на економіку.

Так, у Франції задля скорочення дефіциту у 2014-2016 роках уряд планує збільшити податкове навантаження до 46,5 відсотка ВВП (проти 44,9 відсотка у 2012 році). Водночас, буде посилена боротьба з шахрайством, ухиленням від сплати податків і збільшено надходження до пенсійного фонду.

В 2014 році у Франції вперше з 1958 року буде скорочена видаткова частина бюджету Франції. Зокрема буде скорочено на 750 млн. євро дотації держави територіальним утворенням, ще на 750 млн. євро - витрати центральних міністерств і державних агентств. Буде введено новий закон по заощадженню електроенергії та захисту навколишнього середовища. Крім того, очікується також скорочення державних пенсійних витрат на 1,5 млрд. євро, зменшення коштів на соціальне забезпечення та підтримку місцевих

громад з боку держави на 1,5 млрд. євро. В цілому, Бюджетна Стратегія на 2013-2017 роки передбачає також зниження державних витрат з 56,9 відсотка ВВП в 2013 році до 53,9 відсотка ВВП у 2017 році, що складе близько 60 млрд євро економії коштів за цей період.

У Іспанії у 2014 році скорочуватимуться виплати по безробіттю та деякі інші соціальні виплати. Заробітні плати держсектора залишаться замороженими, однак в цілому скорочення видаткової частини відбуватиметься не за рахунок соціальних видатків (видатки бюджету на пенсії, стипендії та на обслуговування держборгу у 2014 році зростатимуть), а через скорочення інших видатків, що не мають соціального спрямування. Програма стабільності в Іспанії на 2013-2016 роки також передбачає введення нових спеціальних та екологічних податків, реформу ринку праці.

У Німеччині у 2014 році видаткова частина бюджету буде скорочена на 5 млрд. євро до 297 млрд. євро, а вже в 2015 році очікується повністю збалансувати бюджет Німеччини. Зокрема, суттєвого скорочення зазнають видатки на охорону здоров'я, соціальну сферу і захист навколишнього середовища.

У США до 2023 року передбачається досягти зниження дефіциту федерального бюджету на суму 4 трлн. дол., в тому числі на 2 трлн. дол. за рахунок зменшення федеральних видатків, а решту - завдяки реформі оподаткування й економії витрат на обслуговування державного боргу. Зокрема, від реалізації реформи охорони здоров'я додаткові надходження до федерального бюджету мають скласти до 2019 року - 409,2 млрд. дол., в тому числі: від скасування пільг зі сплати внесків на медичне страхування - 210,2 млрд. дол.; від підвищення акцизів на медичне страхування - 32,0 млрд. дол.; від акцизу на виробників та імпортерів медичного обладнання - 20,0 млрд. доларів.

В Італії у 2014 році скорочення видаткової частини бюджету значною мірою відобразиться на держслужбовцях: скорочення їх чисельності, у тому числі шляхом зменшення кількості працівників уряду, витрат на їх утримання,

зокрема витрат на їх обслуговування (забезпечення транспортом, здійснення видатків на відрядження). Крім того, зростатиме пенсійний вік для жінок до 62 років і для чоловіків до 66 років, а з 2018 року пенсійний вік для жінок також буде підвищений до 66 років.

В Чехії задля скорочення дефіциту бюджету Уряд Чехії планує заморозити пенсії поряд із підвищенням низки ставок податків (у тому числі прибутковий податок з громадян, які отримують високі зарплати).

В Португалії у 2013 році ставка прибуткового податку зросла проти 2012 року з 9,8 до 11,8 відсотка, а також набрав чинності додатковий збір у розмірі 4 відсотка. У середньостроковій перспективі уряд Португалії планує підвищити податки на капітал і предмети розкоші.

Протягом 2013-2014 років Уряд планує скоротити 30 тисяч робочих місць у державному секторі. Такі заходи є частиною плану скорочення витрат відповідно до міжнародних вимог. Також пенсійний вік у країні зросте з 65 до 66 років, а державні службовці повинні будуть працювати 40 годин на тиждень замість 35 годин. Такі зміни мають призвести до економії майже 5 мільярдів євро до 2015 року. Крім того, у 2013-2014 роках буде скорочена кількість днів відпустки з 25 до 22 днів, збільшено відрахування по медичному страхуванню держслужбовців на 0,75 відсотків.

У Греції незважаючи на вже введені у попередні роки жорсткі заходи задля зменшення дефіциту бюджету, продовжується скорочення чисельності працівників та підвищення податкового тиску. Так, 25 тис. осіб буде переведено в так званий «трудоий резерв» - працівники будуть отримувати 75 відсотків заробітної плати, з можливістю звільнення через 6-9 місяців у випадку їх непрацевлаштування.

Досвід зарубіжних країн яскраво підкреслює, що для досягнення мети - скорочення дефіциту - засоби її досягнення, зокрема збільшення податкового навантаження і скорочення видатків, у тому числі соціального спрямування, є хоча і досить непопулярними, але об'єктивно необхідними.